TALLAALKA POLIO EE AFKA

WAXA AAD U BAAHAN TAHAY INAAD OGAATID

1 Waa maxay polio?

Polio waa cudur ka imaado fyrus. Wuxuu galaa cunug (ama qof weeyn) jirkiisa asagoo dhex marayo afka. Mararka qaarkood ma keeno halis dhab ah. Laakiin mararka qaarkood wuxuu keenaa *qallal* (aadan nuuxin karin gacanta ama lugta). Wuu dili karaa dadka uu ku dhaco, caadi ahaan asagoo qallal ku rida murqaha caawina neefsashada.

Cudurka polio aad buu caadi uga ahaan jiray wadanka Mareeykanka. Wuuxuu ku riday qallal uuna dilay kumaan kun ee dad sanad kasta inta aan loo helin tallaal.

2 Maxaa la isku tallaalaa?

Tallaalka polio wuuxuu ka hortagayaa polio.

Taariikhda: 1916 cudurki safar-marka polio ee Wadanka Mareeykanka wuxuu dilay 6,000 qof oo qallaalna ku riday 27,000 kale. Waqtigii ka horeeyey 1950 waxaa jiray ilaa 20,000 ee qaddiyad ee polio sanad kasta. **Tallaalidda polio wuxuu bilaawday 1955.** Markii la gaaray 1960 tirada qaddiyadaha hoos ayuu u dhacay ilaa 3,000, markii la gaaray 1979 waxaa jiray ilaa 10. Guusha tallaalka polio ee wadanka Mareeykanka iyo wadamada kale waxeey dhalisay in aduunka oo dhan isku dayo inuu babi'iyo polio.

Maanta: Polio aan rabbaayad aheeyn lama soo sheegin Wadanka Mareeykanka 20 sano ka badan. Laakiin cudurka waa caadi ilaa hadda qeeybo ka mid ah aduunka. Waxeey qaadan kartaa hal qaddiyad ee polio ee wadan kale inuu cudurka dib u soo noqdo hadii uuna tallaalka na difaaceeyn. Hadii dadaalka baabi'inta cudurka ee wadamada kale lagu guuleeysto, maalin maalmaha ka mid ah uma baahnaaneeyno tallaalka polio. Ilaa waqtigaas laga gaarayo, waa inaan wadnaa inaan caruurteena tallalno.

3 Laba nooc ee tallaalka polio

Waxaa jiro laba nooc ee tallaalka polio:

IPV (Tallaalka Polio Aan Dhaq-Dhaqaaq Laheeyn): Hal durmo. **IPV waa tallaalka polio ee loogu talagalay qof kasta ee Wadanka Mareeykanka.**

OPV (Tallaalka Polio EE Afka): Goojo, afka la iska siiyo. Ilaa waqti dhow, OPV waa lagula talin jiray caruurta badidood ee Wadanka Mareeykanka. Laakiin waqtigaan la iskuguma taliyo *markii laga saaro xaalado xadeeysan*. OPV wuxuu nagu caawinay inaan ka saarno polio wadanka, welina waxaa laga istacmaalaa qeeyba badan ee aduunka.

Labada tallaalba weey ka hortagaan polio, laakiin OPV wuxuu ku fiican yahay inuu celiyo ku faafidda cudurka dad kale.

Laakiin, dad tira yar (ilaa hal qof 2.4 milyankiiba), OPV run ahaantii waa u sabab polio. Ayadoo halista qaadidda polio ee Wadanka Mareeykanka eey aad u yartahay, aqoonyahanada waxeey aaminsan yihiin istacmaalidda tallaalka polio ee afka halista qaadashadiisa faaii'do ma laha. ***Durmada** polio aan hadda istacmalno (IPV) ma keento polio.*

Akhbaartaan dheeraadka ee bayaanka tallaalka polio waa Tallaalka Polio ee Afka (OPV). Bixiyaha xanaanada caafimaadkaada waa inuu ku siiyaa Bayaan Akhbaarta Tallaalka ee Tallaalka Polio aan aan dhaq-dhaqaaq laheeyn (IPV).

4 Yaa la siinayaa OPV iyo goorma?

OPV la iskuguma taliyo istacmaalka caadiga ah Wadanka Mareeykanka. Waa in la istacmaalaa xaaladaha qaarkood keliya.

(1) Ololaha tallaalidda dadka dhan si loo ilaaliyo faafidda polio;

(2) Caruurta aan weligood qaadan tallaalka polio oo qorsheeynayo ineey dhoofaan 4 usbuuc wadamada uu polio caadi yahay. Caruurtaas waxeey qaadan karaan OPV qeeybta hore;

(3) Caruurta aan waalidkood ogoleeyn tirada tallaalka loogu talagalay. Caruurtaas waa ineey qaataan IPV labada qeeyb hore ee tallaalka taxan ee polio, laakiin laga yaabee inuu qaato OPV qeeybta seddexaad ama afaraad, ama labadaba;

(4) Dadka qabo xasaasiyad nolosha halis gelineeyso ee antibiyootika neomycin, steptomycin, ama polymyxin B, ama dadka horay ugu dhacday xasaasiyad nolosha halis gelisay ee qeeybta IPV. Dadkaasi waxeey qaadan karaan OPV.

Haduu cunugaada ka mid yahay mid 4 koox ka mid, weeydii bixiyaha xanaanada caafimaadkaaga marka tallaalka la siinayo. **Waxaad kaloo weeydiisaa halista la xiriirta tallaalada polio inta aadan qaadan OPV.**

OPV waxaa la isa siin karaa isla waqti tallaalada kale.

OPV Supplement - 1/1/2000

5 Dadka qaarkiis ma aha ineey qaataan OPV ama waa ineey sugaan.

Dadkaan waa ineeysan qaadan OPV:

- Qof kasta oo waqti dheer qaadanayey daawada murqaha lagu dhiso ama muqaadiraad kale oo saameeynaya nidaamka difaaca jirka.
- Qof kasta ee qabo kaanser ama qaadanayo daawada kaanserka.
- Qof kasta ee qabo AIDS ama fasaska HIV, ama cudur kale oo saameeynayo nidaamka difaaca jirka.
- Hadii qof ka mid ah seddexdaan koox uu ka badalayo cunug xafaayad ama uu ku dhawyahay cunug qaadanayo tallaalka polio, cunuga ma aha inuu qaato OPV.
- Cunuga ma aha inuu qaato OPV hadii qofka cunuga u dhow (tusaale ahaan badelidda xafaayadda) uusan weligiis qaadan nooc kasta ee tallaalka polio.
- Qof kasta eey ku dhacday ficil xasaasiyad xun ee qeeyb OPV ma aha inuu qaato qeeyb kale.

Dadkaan waa ineey sugaan:

- Qof kasta ee si meel dhexaad ah ama si xun u xanuunsan waqtiga jadwalka durmada waa inuu caadi ahaan sugaa ilaa uu ka bogsanayo intuuna qaadan OPV. Dadka uu hayo xanuun yar, sida hargab, **waa** la tallaali karaa.

Weeydii bixiyaha xanaanada caafimaadkaada.

6 Waa maxay halista tallaalka polio ee afka?

OPV wuu, si naadir ah, run ahaantii keeni karaa polio. Taasi waa sababta aan mar kale lagula talin dadka badidiis. Wuxuu sabab u noqday qaddiyado badan ee polio sanad kasta (ilaa 1 qaddiyad 2.4 milyan qeeybood ee tallaalka) waqtiga sanadaha la istacmaalayey. OPV wuxuu u keeni karaa polio dadka qaato tallaalka ama dadka u dhow dadkaas. Maanta, polio oo la xukumo Wadanka Mareeykanka, dadka xirfadda u leh waxeey aaminsan yihiin IPV inuu ilaalinayo caruurta iyo dadka waaweeynba, halis la'aan.

Tallaalka, sida daawa kasta, wuxuu keeni karaa dhibaato xun, sida ficil celin xasaasiyad xun. *Halista OPV inuu dhibaato dhab ah keeno, ama dhimasho, aad beey u yartahay.*

7 Maxaa dhacayo haduu fal dhab ah jiro

Maxaan fiiriyaa?

Fiiri xaalad aan caadi aheeyn, sida ficil celin xasaasiyad dhab ah, qandho sare, dabeecad aan caadi aheeyn, ama calaamado qallal.

Haduu ficil celin xasaasiyad dhab ah dhaco, wuxuu dhacayaa dhoowr daqiiqo ama dhoowr saacado markii lagu duro ka bacdi. Calaamadaha xasaasiyad dhab ah waxaa ka mid ah dhibaato neefsashada, laciifnimo, xabeeb ama neeftuurid, wadnahoo si deg-deg ah u garaaco, xiiq, wareer, midabka oo badalma, ama barar dhuunta.

Haduu qallal dhaco, wuxuu dhici karaa hal usbuuc ama hal bil tallaalka ka dib. Calaamadaha waxaa ka mid ahaan karo:

- muruq xanuun xun ama dubaaxin
- laciifnimo
- dhaq-dhaqaaqa oo ka luma gacan ama lug

Maxaan sameeyaa?

- Wac takhtarkaaga, ama u gee qofka takhtar isla markaas.
- U sheeg takhtarkaaga wixi dhacay, taariikhda iyo waqtiga eey dhaceeyn, iyo waqtiga lagu tallaalay.
- Weeydii takhtarkaaga, kaaliyaha, ama waaxda caafimaadka ineey faylgareeyaan Tallaalka Dacdarrada Nidaamka Soo Tabinta Xaaladda (VAERS), ama wac numbarka teleefonka lacag la'aanta qudhaada **1-800-822-7967.**

Soo gudbinta ficilka ka imaanayo wuxuu caawinayaa dadka xirfadda u leh ineey ogaadaan dhibaatada ka imaan karto tallaalka.

8 Barnaamijka Qaranka ee Abaalmarinta Shilka Tallaalka.

Hadii xaalad nadiir dhacdo inuu cunugaada qabo fal dhab ah ee tallaalka, waxaa jiro barnaamijyo dowladeed ee kaa caawinayo dhiibidda xanaanada dadka dhibaatada soo gaartay.

Faah-faahinta Barnaamijka Qaranka ee Abaalmarinta Shilka Tallaalka, (National Vaccine Injury Compensation Program) wac **1-800-338-2382** ama booqo barnaamijka cinwaankaisa kombiyuuterka ee **http://www.hrsa.gov/osp/vicp/**

9 Sideen ku bartaa in ka badan?

- Weeydii takhtarkaaga ama kaaliyaha. Waxeey ku siin karaan faah-faahinta wada dhan ee tallaalka ama kheeyraadka kale ee akhbaareed.
- Wac waaxda caafimaadka, gudaha ama gobolka ee barnaamijka tallaalka.
- La xiriir Xarunta Xukumidda iyo Ka Hortagga Cudurada (CDC):
  - Wac **1-800-232-2522** (English)
  - kombiyuuterka Barnaamijka Tallaalka Qaranka **htpp:/www.cdc.gov/nip**

U.S. DEPARTMENT OF HEALTH & HUMAN SERVICES
Centers for Disease Control and Prevention
National Immunization Program

Somali - Vaccine Information Statement
Polio - OPV Supplement (1/1/2000) 42 U.S.C. § 300aa-26

Translation provided by the Minnesota Department of Health